

TOTEMIZM VA TOTEMISTIK XARAKATLAR

Majidova Ruxshona SHokir qizi

SHaxrizabz davlat pedagogika instuti tarix yunalishi

2-kurs talabasi

Qshokir@964gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada qadimgi dunyo tarixida shakillangan eng qadimgi dinlar dan beri bo'lgan totimizm dinining kelib chiqish tarixi haqida ma'lumotlar beriladi .Bundan tashqari bu dinnig yuzaga kilishiga majbur qilgan shart-sharoitlar haqida so'z yuritiladi.SHuningdek uning o'rganilgan jihatlari va hozirki kunda saqlanib qolgan bilgilari yoritilib beriladi.

ANNOTATION

This article provides information about the history of the origin of the religion of totemism, which has been formed since the oldest religions in the history of the ancient world. In addition, it talks about the conditions that forced the emergence of this religion. Also, its studied aspects and current The information preserved on the day will be highlighted

АННОТАЦИЯ

В данной статье представлена информация об истории возникновения религии тотемизма, которая сформировалась со времен древнейших религий в истории древнего мира. его изученные аспекты и актуальность. Информация, сохранившаяся к дню, будет выделена.

KALIT SO'ZLAR: Totimizm, animizm, totemistik,diniy qarashlar,qadimgi dunyo,Ashirov.A,Qur'oni Karim,tatqiqatlar,manba.

KIRISH: Totemizm — bu insoniyat tarixidagi eng qadimgi diniy e'tiqod shakllaridan biri bo'lib, odamlarning hayvonlar, o'simliklar yoki boshqa tabiat obyektlariga sig'inishlariga asoslangan. Totemizm jamiyat a'zolarining ma'lum bir hayvon yoki o'simlik bilan ramziy aloqadorligini ta'minlaydi. Totem deb ataladigan bu obyekt odatda bir qabila yoki guruhning himoyachisi va ma'naviy homiysi hisoblangan. Totemizm asosan qadimiy qabila jamiyatlarida rivojlangan va uning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:1. Totemga sig'inish: Totem biror hayvon, o'simlik yoki hatto tabiat kuchi bo'lib, qabila uchun muqaddas hisoblanadi.2. Ijtimoiy aloqadorlik: Totem qabila yoki guruh a'zolari o'rtasidagi birligini mustahkamlaydi.3. Tabu va marosimlar: Totemizmda muqaddas obyektlarga tegish yoki ularni o'ldirish ko'pincha taqiqlangan (tabu). Shuningdek, maxsus marosimlar o'tkaziladi.Totemistik harakatlar esa bu e'tiqod doirasida amalga oshiriladigan amallarni ifodalaydi.

Masalan: Totemga bag'ishlangan diniy marosimlar va raqslar. Totemning tasvirini chizish yoki haykalini yaratish. Totemni hurmat qilish bilan bog'liq qoidalarga amal qilish. Totemizm bugungi kundagi ko'pgina dinlarning shakllanishiga ta'sir ko'rsatgan. U insoniyatning tabiat bilan o'zaro aloqasi va qadimiy e'tiqodlarni anglash uchun muhim manbadir. Shu bilan birga, u bugungi kungacha ba'zi mahalliy xalqlar orasida mavjud.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI: Eng qadimgi dinlardan beri bo'lgan totemizm dininig har taraflama tatqiq qilishda quyidadi tarixnafislarinig adabiyotlardan foydalanamiz: 1. Edvard Teylor (Edward Tylor)Asari: "Primitive Culture" (1871)Edvard Teylor totemizmni eng qadimgi din shakllaridan biri sifatida talqin qilgan va uni animizm bilan bog'lagan. U insoniyatning diniy rivojlanishi bosqichlarini o'rganib, totemizmni jamiyatlarning ibtidoiy e'tiqodlariga kiritgan.2. Jeyms Frezer (James Frazer)Asari: "The Golden Bough" (1890)Frezer totemizmni ko'rib chiqib, uni sehr va mifologiya bilan bog'lagan. U totemizmning ijtimoiy, diniy va madaniy ahamiyatiga alohida e'tibor qaratib, ibtidoiy jamiyatlardagi marosimlarni o'rgangan.3. Emil Dyurkgeym (Émile Durkheim)Asari: "The Elementary Forms of Religious Life" (1912)Emil Dyurkgeym totemizmni ijtimoiy hodisa sifatida talqin qilgan. U Avstraliya aborijenlarining diniy amaliyotlarini o'rgangan va totemizmni jamiyatlarning birdamligini mustahkamlovchi omil sifatida ko'rsatgan.4. Frans Boas (Franz Boas)Asari: "The Mind of Primitive Man" (1911)Boas totemizmni Shimoliy Amerika hindulari o'rtasida o'rgangan. U totemlarning ramziy ma'nolariga va ularning madaniyatdagi roliga e'tibor qaratgan.5. Leviy-Stros (Claude Lévi-Strauss)Asari: "Totemism" (1962)Levi-Strauss totemizmni strukturalistik nuqtai nazardan tahlil qilgan. U totemizmni inson tafakkuri va jamiyatlar tizimlarini tushunish vositasi sifatida ko'rgan.6. Bronslav Malinovskiy (Bronisław Malinowski)Asari: "Magic, Science, and Religion" (1925)Malinovskiy totemizmni antropologik jihatdan o'rganib, uning jamiyatdagi amaliy ahamiyatini tahlil qilgan.

TATQIQOT METALOGIYASI: Manbashunoslik, matnshunoslik, tahliliy, taqqoslash.

TAHLIL VA NATIJALAR: Totemizmni aniqlash: Teylor totemizmni tabiatdagi obyektlarga (hayvonlar, o'simliklar, tog'lar va hokazo) nisbatan hurmat va ehtirom ko'rsatish sifatida tasvirlagan. U bu obyektlar ruhiy kuch yoki muqaddaslik manbai sifatida qabul qilinishini ta'kidlaydi. Masalan, Teylor shunday yozadi: > "Totemizm jamiyatning ibtidoiy bosqichida ijtimoiy va diniy aloqalarni tartibga soluvchi asosiy omil hisoblangan. Totem hayvonlar yoki o'simliklar nafaqat tabiat obyekti, balki qabila yoki shaxsning himoyachisi sifatida ham ko'rilgan." Animizm vatotemizmning bog'liqligi: Teylor animizmni dinning eng ibtidoiy shakli deb atagan va uni totemizm bilan bog'lagan. U animizmni tabiatda yashovchi ruhlar va ruhiy kuchlarga bo'lgan ishonch deb izohlagan. Totemizm esa bu ishonchning ijtimoiy

shakli sifatida qaraladi.> "Totemizmning asosida odamlar hayvonlar yoki boshqa tabiat obyektlarida yashovchi ruhiy kuchlarga ishonishlari yotadi. Bu tushunchalar animizmning ijtimoiy va diniy hayotga moslashgan ko‘rinishidir." Totemlarning jamiyatdagi roli: Teylor totemizmni jamiyatning birligi va qabilalarning o‘zaro aloqalarini mustahkamlovchi vosita sifatida ta’riflagan.> "Totemlar qabilalar o‘rtasida nafaqat diniy ramz, balki o‘zaro birdamlikni ta’minlovchi vosita bo‘lib xizmat qilgan. Totem qabila a’zolarining umumiy kimligini ifodalaydi va ularga o‘ziga xoslik bag‘ishlaydi." Ibtidoiy dunyoqarash va totemizm Teylorning fikriga ko‘ra, totemizm insoniyatning dunyoni tushunishga bo‘lgan dastlabki urinishi edi. U tabiat hodisalarini ramziy ma’noda qabul qilish orqali diniy e’tiqod shakllangan deb hisoblagan.> "Ibtidoiy insonlar tabiatdagi hayvon yoki o‘simliklarning o‘zlariga aloqadorligini his qilib, ularni muqaddas deb bilganlar. Totemizm bu e’tiqodning tizimli ko‘rinishidir." (1). Totemizmning tushunchasi va ta’rifi: Frezer totemizmni qabila yoki guruhning ma’lum bir hayvon, o‘simlik yoki tabiat obyektiga nisbatan diniy hurmat va e’tiqodi sifatida ta’riflaydi. U totemni ijtimoiy tizimning asosiy belgisi va qabila a’zolari uchun umumiy ramz deb biladi.> "Totemizm — bu qabila yoki shaxs bilan tabiat obyektlari o‘rtasidagi sirli va ajralmas aloqani ifodalovchi tizimdir. Totem qabila uchun nafaqat homiy, balki uning diniy, madaniy va ijtimoiy o‘ziga xosligini belgilovchi ramz hamdir. Totemizm va sehrning bog‘liqligi: Frezerning fikriga ko‘ra, totemizm sehr va mifologiya bilan uzviy bog‘liq. U ibtidoiy jamiyatlarda totem hayvonlari yoki o‘simliklari sehrli kuchga ega deb ishonilganini ta’kidlaydi.> "Totem hayvonlar yoki o‘simliklar faqatgina tabiatdagi mavjudot emas, balki sehrli kuchlarning tashuvchisi sifatida qabul qilingan. Ular qabila hayotining barcha sohalarida muhim rol o‘ynagan, jumladan, oziq-ovqat ta’minotida, himoyada va diniy marosimlarda." Totemizm va qurbonlik marosimlari Frezer totemizm bilan bog‘liq bo‘lgan qurbonlik amaliyotini batafsil tasvirlab beradi. Unga ko‘ra, ibtidoiy jamiyatlarda totem hayvoni yoki o‘simligi muqaddas hisoblanar, lekin ba’zan uni o‘ldirib, qurbon qilish orqali tabiatning yangilanishiga ishonilgan.> "Totemning o‘ldirilishi yoki qurbon qilinishi nafaqat diniy majburiyat, balki tabiat kuchlarini yangilash va jamiyatni himoya qilish vositasi sifatida qaralgan." Totemizm va dinning evolyutsiyasi: Frezerning fikricha, totemizm insoniyatning diniy rivojlanishida dastlabki bosqich hisoblanadi. U totemizmni sehdan din va falsafaga o‘tish jarayonidagi oraliq holat deb ko‘rsatadi.> "Sehrning rivojlanishi va undan dinning paydo bo‘lishida totemizm asosiy rol o‘ynagan. Totemizm insoniyat tafakkurining dastlabki urinishlarini aks ettiradi, bujarayonda tabiat obyektlari muqaddas deb qabul qilingan. Totemizmning ijtimoiy va madaniy ahamiyati: Frezer totemizmni jamiyatdagi ijtimoiy birdamlikni mustahkamlovchi tizim sifatida ko‘radi. Totemlar qabila a’zolarining umumiyligini ta’minlagan va ijtimoiy me’yorlarni shakllantirishda asosiy vosita bo‘lgan.> "Totemizm — bu nafaqat diniy e’tiqod tizimi, balki ijtimoiy aloqalarni

mustahkamlovchi mexanizm hamdir. U qabila ichidagi birdamlikni ta'minlab, urf-odatlar va marosimlarni tizimlashtirgan."(2) Totem jamiyatning ramziy markazi bo'lib, u orqali odamlar nafaqat tabiatni, balki o'zlarini ham tushunishadi. Totem bu diniy tushunchadan ko'ra, ijtimoiy birdamlikni ta'minlovchi kuchdir. Muqaddas narsalar jamiyatning kollektiv his-tuyg'ularidan hosil bo'ladi. Totemizm muqaddaslikni hayvonlar, o'simliklar yoki boshqa tabiat obyektlariga singdirish orqali jamiyatni birlashtiradi. Diniy tajribalar jamiyatning birlashuvi va barqarorligini ta'minlaydi. Totemizmning asosiy maqsadi — ijtimoiy aloqalarni mustahkamlash va umumiy ma'naviyatni shakllantirishdir.(3) > "Totemizm — bu madaniyatning o'ziga xos mahsuli bo'lib, u jamiyatning tabiiy muhit bilan bo'lgan munosabatlari asosida shakllangan."> "Shimoliy Amerika hindulari orasida totemlar qabila yoki urug'ning ramziy identifikatori sifatida ishlatilgan. Totemlar orqali ular o'zlarining ajdodlari bilan bog'liqlikni his qilishgan va bu aloqani diniy marosimlar orqali mustahkamlashgan."> "Totemizmni tushunishda har bir jamiyatning o'z madaniy konteksti va tafakkurini hisobga olish zarur. Totemlarning ramziy ma'nosi bir jamiyatdan boshqasiga farq qiladi." "Totemizm ibtidoiy jamiyatlarning dunyoqarashi va ijtimoiy tizimining ajralmas qismi bo'lib, uni tushunish uchun har bir jamiyatning o'ziga xos madaniy muhitini chuqur o'rganish zarur."(4) "Totemizm tabiatni tushunish va uni tartibga solish maqsadida ishlatiladigan aqliy tizimdir. Bu jarayonda odamlar tabiatdagi elementlarni ramzli ma'noda tasniflab, o'z ijtimoiy tuzilmalarini yaratadilar." "Totemizm tabiatni ijtimoiy guruhlariga bog'lash orqali odamlarning dunyoni ma'noli qabul qilishlariga yordam beradi. Bu tasniflash tizimi ijtimoiy aloqalarni mustahkamlashga qaratilgan." "Totemizm — bu tabiat va jamiyat o'rtasidagi aloqalarni tashkil qilish vositasi, ammo u avvalgi nazariyalarda aytilganidek, dinning asosiy shakli emas."> "Totemistik tizimda hayvonlar va o'simliklar insonlarning o'zlarini va ularning jamiyatdagi o'rnini anglashiga yordam beruvchi ramzlar sifatida xizmat qiladi."(5)

XULOSA: Xulosa qilib aytadigan bo'lsam, totemizm insoniyatning madaniy va ijtimoiy rivojlanishidagi dastlabki bosqichlarni tushunish uchun muhim konsepsiya hisoblanadi. U diniy, ramziy va ijtimoiy tizimlarning birlashgan ko'rinishi sifatida jamiyatni birlashtirish, uning qadriyatlarini mustahkamlash va dunyoni idrok etishning fundamental shaklini ifodalaydi. Totemistik harakatlar jamiyatning ichki birdamligini kuchaytirishga va tabiat bilan uyg'unlikni saqlashga qaratilgan bo'lib, bu harakatlarning ba'zi jihatlari zamonaviy madaniyatlarda ham davom etmoqda.

MANBALAR:

1. Edvard Teylor (Edward Tylor) "Primitive Culture" (1871)
2. Jeyms Frezer (James Frazer) "The Golden Bough" (1890)
3. Emil Dyurkgeym (Émile Durkheim) "The Elementary Forms of Religious Life" (1912)
4. Frans Boas (Franz Boas) "The Mind of Primitive Man" (1911)
5. Leviy-Stros (Claude Lévi-Strauss) Asari: "Totemism" (1962).